

**BRAMA WJAZDOWA NA TEREN DAWNEGO ZESPOŁU
DWORSKO-PARKOWEGO W DOLINIE KRÓLEWSKIEJ
GDAŃSK WRZESZCZ.**

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH ZACHOWANEGO
RELIKITU.**

GDAŃSK LISTOPAD 2019

SPIS ZAWARTOŚCI OPRACOWANIA

	Str.
OPIS OBIEKTU	2.
MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA	2.
WPIS DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	2.
LOKALIZACJA	2.
STAN ZACHOWANIA	3.
PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ	3.
CEL PODJĘTYCH DZIAŁAŃ ZABEZPIECZAJĄCYCH- ROK 2018	3.
CEL I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE PRZEWIDZIANYCH PRAC	4.
ILUSTRACJE	5.
OBIAR	13.
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	14.

OPIS OBIEKTU: Zachowany relikw jest połową bramy wjazdowej na obszar zespołu dworsko- parkowego. Rezydencja będąca własnością Zachariasza Zappio powstała w 2 połowie XVII wieku i nosiła początkowo nazwę „Zielone źródło”. Nazwę „ Królewska Dolina” nadał posiadłości król Jan III Sobieski będący tu gościem w roku 1677. Do czasów obecnych czytelny został zarys planu parku: stawy, kaskada, strumień (Potok Marysieńki) i drzewostan. Obie strony bramy były symetryczne. Zachowany obiekt znajduje się po lewej stronie wjazdu. Filar do którego mocowane było skrzydło bramy jest wyższy od filara stykającego się z murem obwodowym, od góry łączy je łukowy spływ osłonięty kamienną nakrywą. Pomiędzy masywnymi filarami znajduje się przejście zamknięte od góry łukiem półkolistym. Prostą dekorację reprezentacyjnej bramy stanowią dwa pilastry zakończone u góry wałkiem a u dołu- bazą. Oba filary zwieńczone są kulami ustawionymi na profilowanych gzymsach.

MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA: Brama jest murowana i otynkowana. Cegły w kolorze czerwonym i żółtym, holenderki o wymiarach: 23cm/11cm/4,5cm. oraz większe: 24,5cm/12cm/6cm łączone zaprawą piaskowo- wapienną. Oryginalne ozdobne detale: kule, profile, cokoły- wykonane były z piaskowca gotlandzkiego. Materiał i technika sugerują, że czas powstania bramy to prawdopodobnie XVII wiek. W okresie późniejszym brama była remontowana. Przemurowano górne partie filarów stosując zaprawę cementowo-wapienną. Zaprawę cementową użyto do rekonstrukcji brakujących profili w gzymsach oraz do wykonania kul. Powierzchnie ceglane otynkowano zaprawą cementowo-wapienną.

WPIS DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW: nr. 36

LOKALIZACJA: ul. Sobieskiego w Gdańsku (numer działki 244/2 obręb 55)

STAN ZACHOWANIA: Postępująca degradacja reliktu bramy spowodowała zmniejszenie stabilności, szczególnie górnych partii. Istniało zagrożenie dla bezpieczeństwa użytkowników drogi- kule wraz z cegłami mogły osunąć się na ziemię. Widoczne są ubytki w tynkach, zaprawie murarskiej spajającej cegły, w poszczególnych ceglach i detalach kamiennych.

PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ: Warunki atmosferyczne wywarły negatywny wpływ: opady deszczu i śniegu, zmiany temperatury, zamarzanie wody w kapilarach porowatych materiałów. Tynk cementowo- wapienny był szczelny i twardy, w wyniku naprężenia pojawiły się na nim spękania przez które woda wnikała w głąb muru, mając utrudnione odparowywanie zamarzała pod tynkiem rozsadzając cegły i zaprawę murarską. Lód powodował też złuszczenie powierzchni zaprawy tynkarskiej. Woda wraz ze związkami rozpuszczalnymi, które krystalizują- wielokrotnie powiększając swoją objętość- wnikała także z gruntu. Piaskowiec gotlandzki z którego wykonano detal architektoniczny jest jednym z najmniej trwałych piaskowców ze względu na zawartość w spoiwie pęczniejących związków ilastych, jest drobnokrystaliczny i stosunkowo miękki- rozwarstwia się i łatwo ulega uszkodzeniom mechanicznym. Również korodujące kotwy montażowe były jedną z przyczyn pęknięć i ubytków w kamieniu. Widoczne są też uszkodzenia mechaniczne, szczególnie w miejscach osadzenia metalowego zwieńczenia nad wjazdem oraz w obszarach rozbiórki murów- obwodowego i wewnętrznego.

CEL PODJĘTYCH DZIAŁAŃ ZABEZPIECZAJĄCYCH- ROK 2018:

Prace miały charakter interwencyjny. Zadaniem było nie dopuścić do osunięcia kul wraz z cegłami i dalszej degradacji spowodowanej przenikaniem wody opadowej. W związku z prowadzoną w pobliżu inwestycją budowlaną, powstające drgania mogły przyspieszyć zniszczenie reliktu bramy. Kule, gzymsy i nakrywy zdemontowano a następnie umieszczono w magazynie.

Koronę muru zabezpieczono doraźnie tynkiem renowacyjnym oraz folią dekarską. Odkopano kamienny cokół pilastra na filarze po lewej stronie, odkrywkę zabezpieczono włókniną na którą wysypano granitowe otoczaki.

CEL I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE PRZEWIDZIANYCH PRAC:

Historyczny zespół dworsko-parkowy jest dobrze zachowany: dawny budynek dworu, stawy, strumień z kaskadą, stary drzewostan- np. aleja grabowa. Nie ma już ogrodzenia, ale przez bramę wjazdową prowadzi droga w głąb posesji. Obecny stan zachowanego reliktu jest zły, należy podjąć prace konserwatorsko-remontowe w celu ocalenia tego zabytkowego obiektu. Istnieje zdjęcie archiwalne (zamieszczone na stronie tytułowej) na którym widać, że obie strony bramy były symetryczne- jest podstawa do odtworzenia murowanej części bramy. Dzięki konserwacji i rekonstrukcji bramy wjazdowej zabytkowy obszar parku będzie bardziej czytelny jako jednolita całość. Pierwotnie brama była zamykana, posiadała dwa skrzydła i dwie furty. Obecnie nie wiadomo jaka była forma elementów z metalu- w związku z tym nie ma podstawy do ich odtworzenia. W przyszłości, projekt będzie mógł powstać dopiero po szczegółowej kwerendzie archiwalnej zakończonej odnalezieniem rysunku, obrazu z XVIII wieku lub zdjęcia z końca XIX wieku na którym będzie widoczny kształt skrzydeł bramnych i furtek.

OBMIAAR: szerokość przęsła 2,48 m
wysokość filara 3,80 m
wysokość filara 3,40 m
szerokość filarów 0,68 m
głębokość filarów (głębokość przejścia)
0,70 m
szerokość przejścia 1.10 m
wysokość przejścia 2,25 m
wysokość muru nad przejściem 0,60 m

Dwie bazy pilastrów z piaskowca gotlandzkiego- wymiary
jednej- 0,52cm/0,15cm/0,7cm

Płycina z piaskowca gotlandzkiego 0,15m/0,25m

Dwie kule z zaprawy cementowej- podstawy
0,62m/0,62m/0,14m, średnica kul 0,62m

Dwa gzymsy z piaskowca gotlandzkiego- wymiary jednego-
obwód 0,94/0,94/0,94/0,94, wysokość 0,15m, szerokość
0,26m.

Trzy nakrywy z piaskowca gotlandzkiego
0,52m/0,23m/0,10m, 0,52m/0,57m/0.10m,
0,52m/0,57m/0,10m

Wymiary elementów do rekonstrukcji w piaskowcu
gotlandzkim- elementy profilowane i zagierowane:
0,45m/0,30m/0,04m, 0,45m/0,15m/0,15m,
0,15m/0,14m/0,09m, 0,15m/0,28m/0,26m,
0,44m/0,15m/0,26m, dwa wałki- wymiary jednego-
0,68m/0,70m/0,07m.

Elementy metalowe- fragment zamka i futryny bramki:
0,10m/0,16m 1,20m/0,04m/0,04m

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH:

1. Odkrycie partii fundamentowej jednego z filarów
żeby ocenić stan zachowania oraz w celu odcięcia muru
od wody przenikającej z gruntu. Osuszenie
w warunkach naturalnych. Dezynfekcja środkiem
biobójczym

Przemurowanie cegieł słabo osadzonych z zastosowaniem
zaprawy trasowej

W przypadku odkrycia głębokich pęknięć, będzie
należało wprowadzić klamry ze stali nierdzewnej.

Założenie izolacji pionowej

_____ Po zasypaniu
wykopów, podobne postępowanie powinno dotyczyć
drugiego filara.

2. Wykonanie odkrywek na powierzchni muru w celu
poszukiwania reliktyw oryginalnej zaprawy tynkarskiej.

3. Usunięcie wtórnych cementowych zapraw.

4. Usunięcie tynków zabezpieczających koronę muru.

5. Dezynfekcja powierzchni cegieł i piaskowców.

Aplikacja impregnatem biobójczym powinna być wykonana
nie mniej niż dwa razy.

6. Mur, po usunięciu betonowych tynków będzie wysychał
co spowoduje pojawienie się na powierzchni cegieł
białych wykwitów które należy przeprowadzić
do kompresów, stosując pulę celulozowo- bentonitową.
Zabieg odsalania przeprowadzić należy minimum
trzykrotnie.

7. W przypadku odnalezienia reliktyw tynków starszych
od tynku cementowego, należy je wzmocnić impregnatem
_____ i podkleić

a następnie eksponować jako świadectwo historyczne.

8. Oczyszczenie mechaniczne, na sucho elementów z kamienia gotlandzkiego- znajdujące się in situ (bazy pilastrów i jedna płycina).
9. Wzmocnienie elementów z piaskowca gotlandzkiego, impregnatem
10. Przemurowania w górnych i dolnych partiach filarów z użyciem cegieł oryginalnych oraz nowych w miejscach ubytków.
11. Oczyszczenie parą wodną kamiennych detali oraz betonowych kul, zdemontowanych w trakcie zabezpieczenia reliktu bramy.
12. Wypełnienie ubytków w elementach z piaskowca. Zastosować należy zaprawy mineralne barwione w masie
13. Rekonstrukcja w piaskowcu, brakujących detali kamiennych- profilowane gzymsy i wałki.
14. Transport i montaż detali oryginalnych i zrekonstruowanych.
15. Osadzone elementy powinny być kotwione klamrami ze stali nierdzewnej.
16. Otynkowanie powierzchni muru ceglanego zaprawą trasowo- wapienną
17. Hydrofobizacja powierzchni kamiennych impregnatem
18. Elementy metalowe należy oczyścić z produktów korozji metodą mechaniczną a następnie zabezpieczyć powłokami antykorozyjnymi

19. Wykonanie dokumentacji powykonawczej prac konserwatorskich i budowlanych- opisowej i fotograficznej.

Prace konserwatorskie wykonywane mogą być wyłącznie przez doświadczony zespół, pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora zabytków.

Rekonstrukcja prawej strony bramy zostanie wykonana zgodnie z projektem opartym na zachowanym fragmencie i według zdjęć archiwalnych.

opr. Agata Bortkiewicz

Konserwator obiektów zabytkowych nr. dyplomu 1382 UMK.